

بررسی تأثیر آموزش‌های مهارتی بر وضعیت رفتارهای انحرافی زنان ندامتگاه گرگان

فرشته بادی^۱

غلامرضا خوش‌فر^۲

زهرا بادی^۳

چکیده

همگام با توسعه علم و تکنولوژی، کیفیت آموزش‌های مهارتی، در زندان‌ها گسترش داشته است. امروزه زندانیان زندان‌ها، از مشکلات و آسیب‌های جدی که منجر به بروز رفتارهای انحرافی بوده است، رنج می‌برند. آموزش‌های مهارتی باعث افزایش اعتماد به نفس و آگاه‌سازی زنان از توانایی‌های بالقوه خود و بهبود منزلت در خانواده تأثیر زیادی داشته است. هدف این مطالعه شناخت تأثیر آموزش‌های مهارتی بر وضعیت رفتارهای انحرافی زنان ندامتگاه گرگان بوده است. رفتارهای انحرافی، شامل شش بعد: ناهنجاری‌های سرقت، تقلب، عمومی، مواد مخدر، مشروبات الکلی و روابط جنسی می‌باشند. زنان به عنوان نیمی از جمعیت تأثیر به‌سزایی در کاهش انحرافات و توسعه جامعه نقش دارند. روش تحقیق پیمایشی بوده و داده‌ها به روش میدانی جمع‌آوری شده است. جامعه آماری شامل زنان زندانی ندامتگاه گرگان می‌باشند که تعداد آن‌ها ۱۸۰ نفر بوده است. نمونه آماری کلیه اعضای جامعه آماری را شامل می‌شود. بنابراین، به‌جای نمونه‌گیری از سرشماری استفاده شده است. ابزار تحقیق پرسشنامه محقق‌ساخته بوده است. اعتبار ابزار به‌وسیله اعتبار صوری و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (۰/۷۲۵) مورد تأیید قرار گرفته است. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از تکنیک‌ها و روش‌های آماری پیشرفته متناسب با سطح سنجش متغیرها استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که میزان تأثیر آموزش‌های مهارتی بر وضعیت رفتارهای انحرافی زنان ندامتگاه بین دو گروه آموزش‌دیده و آموزش‌ندیده تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. نتایج دیگر پژوهش نشان داد که بین جنس زن، وضعیت تأهل، تحصیلات، قومیت، مدت محکومیت و انگیزه ارتکاب جرم، وضعیت شغلی، مصرف رسانه‌ای و سن با رفتارهای انحرافی تفاوت معنی‌داری وجود نداشته است به‌طوری‌که زنان بیشتر، متأهلین، بیش از مجردین، و سنین پایین‌تر بیش از سنین بالاتر و بیکاران بیش از شاغلین به رفتارهای انحرافی ششگانه گرایش داشته‌اند. در بین ابعاد رفتارهای انحرافی صرفاً ناهنجاری مصرف مشروبات الکلی تفاوت معنی‌داری را بین دو گروه آموزش‌دیده و آموزش‌ندیده نشان داد. هر چه مدت محکومیت افزایش یابد، رفتارهای انحرافی هم افزایش می‌پذیرد.

واژگان کلیدی: آموزش‌های مهارتی، رفتارهای انحرافی، زنان، ندامتگاه گرگان.

1. مربی مرکز فنی و حرفه‌ای استان گلستان،
Email: badi.fereshteh@gmail.com

2. استادیار گروه علوم اجتماعی و سیاسی دانشگاه گلستان.

3. دانش آموخته ارشد روان‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی ساری.

مقدمه

آموزش‌های مهارتی باعث افزایش اعتماد به نفس و آگاه‌سازی زنان از توانایی‌های بالقوه خود و بهبود منزلت در خانواده، شده است. زنان به عنوان نیمی از جمعیت تأثیر به‌سزایی در کاهش انحرافات و توسعه جامعه دارند. امروزه شاخص‌های موفقیت هر کشوری توسعه آن در سه بخش صنعت، کشاورزی و خدمات محسوب می‌شود (نویدی و همکاران، ۱۳۸۲: ۳).

نیروی کار به عنوان یکی از مهم‌ترین متغیرهای تولید و مسئله اشتغال یا بیکاری از متغیرهای مهم اقتصاد کلان به‌شمار می‌رود که نقش آموزش‌های مهارتی افراد در کاهش آسیب‌های اجتماعی مورد بررسی عمده قرار می‌گیرد، نه تنها هزینه اقتصادی را کاهش می‌دهد بلکه هزینه‌های اجتماعی شامل جرائم، مفاسد و... را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. کشورهایی که دارای نرخ بیکاری بالایی هستند، ناهنجاری‌های اجتماعی همچون جنایت، سرقت، جرم، نارضایتی‌های سیاسی و اجتماعی و خانوادگی و... بیشتری دارند که باعث افزایش ورود افراد به ندامتگاه‌ها و کانون اصلاح و تربیت و افزایش زندان‌ها می‌شود (حسن زاده، ۱۳۹۰: ۲). بروز جرم در میان افراد متفاوت بوده و هیچ انسانی از مادر مجرم متولد نمی‌شود بلکه این شرایط نابسامان خانوادگی و اجتماعی است که او را به کجروی و انحراف می‌کشاند. افرادی که در اثر نداشتن خانواده و سرپرست مناسب پرورش آنها به خیابان‌ها و پارک‌ها و جامعه نابهنجار سپرده می‌شود، ناخودآگاه به بزهکاری و کجروی کشیده می‌شوند. محیط مهم‌ترین نقش را در چگونگی و شکل‌گیری رفتار افراد دارد (سلطانی، ۱۳۸۹: ۳).

امین‌نیا (۱۳۷۹) نداشتن سرمایه لازم، بیشترین علت ارتکاب جرم و بزه توسط افراد نابسامان وضعیت اقتصادی می‌باشد که آموزش را لازم و ضروری دانسته، که آموزش در زندان باعث نظم و انضباط در محیط زندان می‌شود و موجب بهبود شرایط خود زندانی و خانواده وی، پس از آزادی می‌گردد. جبلی (۱۳۷۹) آموزش باعث کاهش جرم و عدم بازگشت وی به محیط زندان می‌شود. علیوردی نیا و صالح نژاد (۱۳۹۰) جرم را پدیده‌ای جنسیتی دانسته‌اند. سطح سواد زندانی و نوع مهارت عملی و سن تأثیر داشته است. تخلفات آنان برحسب آموزش‌های مهارتی کاهش یافته است. ری و داوونز (۱۹۸۶)، دیلیسی (۲۰۱۰)، نوفزیگر (۲۰۱۰) و تایتل و همکارانشان (۲۰۰۳) بیان داشتند که زنان بیشتر قبل از اینکه برچسب رسمی یا غیر رسمی دریافت کنند، به انحرافات

روی آوردند و تفکیک جنسیتی را مهم دانسته است. زنانگی اثر بیشتری بر رفتار انحرافی داشته است.

بیان مسأله

از دلایل اصلی بیکاری زنان، فرهنگ مرد سالاری ایرانی است. عموماً با کار زن در خارج از منزل مخالفت می‌کنند. به همین دلیل کشور از این نیروی عظیم کاری که باعث شکوفایی اقتصادی کشور می‌شود، بی بهره است (عزیزی، ۱۳۹۳: ۲۱). مسأله آموزش از دیرباز ذهن بسیاری از دانشمندان و مربیان بزرگ تعلیم و تربیت را به خود جلب کرده است. نقش آموزش‌های مهارتی در فرایند توسعه مورد تردید هیچ فرد یا اجتماعی نیست. به ویژه در جهان امروز گردانندگان هر جامعه‌ای بر آموزش و پرورش به ویژه آموزش‌های مهارتی به عنوان بنیادی‌ترین عامل در مسیر پیشرفت و ترقی تأکید می‌کنند (صالحی، ۱۳۸۱: ۴). ارائه خدمات آموزشی و عرضه نیروی انسانی ماهر متناسب با تقاضاهای اجتماعی اقتصادی جامعه موجب استفاده بهینه و صحیح از منابع و امکانات کشور و در حقیقت باعث ارتقاء اثربخشی آموزش‌های مهارتی است که باید از طریق مطالعات صنعتی و تحلیل بازار کار موجود و کاهش آسیب‌های اجتماعی در جامعه میسر گشته و در سایه برنامه‌ریزی و پیش‌بینی نیروی انسانی برای استخدام و اشتغال آینده، عملیاتی گردد (فرخی، ۱۳۸۸: ۳). اشتغال زندانیان در حین تحمل کیفر و پس از آزادی موجب کاهش آسیب‌های اجتماعی و جلوگیری از گرایش آنها به انحرافات می‌شود. بدیهی است آموزش مهارتی که با هدف شاغل شدن فرد زندانی صورت می‌گیرد، موجب پیشگیری از وقوع جرایم و انحرافات اجتماعی می‌شود و با افزایش آگاهی زندانیان، گرایش و رفتار آنان تغییر می‌یابد. از سوی دیگر، گذراندن دوره‌های آموزش مهارتی منجر به ایجاد شغل می‌شود و با داشتن شغل، تغییر اساسی در وضعیت اشتغال و داشتن درآمد و منزلت اجتماعی در زندگی زندانی بوجود می‌آید و گرایش به رفتارهای انحرافی کاهش می‌یابد (شفیع آبادی، ۱۳۸۶: ۲۰). بنابراین، سؤال اصلی تحقیق این است که آیا زنان زندانی آموزش دیده با آموزش ندیده از نظر گرایش به رفتارهای انحرافی با یکدیگر تفاوت دارند یا خیر؟

اهداف تحقیق

هدف اصلی تحقیق: بررسی تأثیر آموزش‌های مهارتی بر وضعیت رفتارهای انحرافی زنان زندانی ندامتگاه گرگان در سال ۹۴-۱۳۹۳ بوده است.

اهداف ویژه: شناخت آموزش‌های مهارتی زنان زندانی ندامتگاه؛ شناسایی وضعیت بین مدت آموزش با مدت محکومیت، انگیزه ارتکاب جرم، سن، وضعیت تأهل، جنسیت، مذهب، قومیت و تحصیلات زنان زندانی.

هدف کاربردی: تقویت کارکرد آموزش‌های مهارتی، جنبه‌های اقتصادی کار زنان و اشتغال به کار آن‌ها و کمک به حل مشکلات خانواده‌های زندانی پس از آزادی.

اهمیت و ضرورت تحقیق

زنان به عنوان نیمی از جمعیت تاثیر بسزایی در کاهش انحرافات و توسعه جامعه نقش دارند آموزش‌های مهارتی باعث افزایش اعتماد به نفس و آگاه سازی زنان از توانایی‌های بالقوه خود و بهبود منزلت در خانواده تاثیر زیادی داشته است. اهمیت نقش نیروی انسانی ماهر و آموزش دیده در توسعه و پیشرفت جامعه، درک اهمیت آموزش‌های مهارتی ضرورت دارد. سرمایه ملی در کشور ما و دیگر کشورها بخش قابل توجهی صرف آموزش‌های مهارتی می شود که نقش این آموزش‌ها با توجه به نیاز جامعه بیشتر از حد تصور حیاتی به نظر می رسد دیگر روش‌های سنتی جای خود را به روش‌های جدید علم و تکنولوژی داده، ضرورت ورود آموزش‌های مهارتی از طریق توانمندسازی افراد و افزایش خودباوری در آنها نقش بسیار مؤثری را در پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی دارد (پرند، ۱۳۸۸: ۵). یکی از شاخص‌های محوری کیفیت آموزش‌های مهارتی به گفته خود مسئولان زندان‌ها اشتغال به کار زندانی پایه اصلی اصلاح و بازپروری زندانی است (عزیزی، ۱۳۹۳: ۱۵).

روش تحقیق

روش گردآوری اطلاعات متناسب با روش پژوهش انتخاب می‌شود. این پژوهش ترکیبی از اسنادی (برای بخش کیفی) و پرسشنامه (برای بخش پیمایش) خواهد بود. طبیعتاً پرسشنامه تهیه شده بر مبنای داده‌های بخش کیفی فراهم خواهد شد. روش این تحقیق از نوع توصیفی، به روش پیمایشی به اجرا در آمده است. جامعه آماری شامل زنان زندانی ندامتگاه گرگان می‌باشند که تعداد آنها ۱۸۰ نفر بوده است. نمونه آماری کلیه اعضای جامعه آماری را شامل می‌شود. لذا به جای نمونه گیری از سرشماری استفاده شده است. ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخته بوده است. اعتبار ابزار به وسیله اعتبار صوری و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ (۰/۷۲۵) مورد تأیید قرار

۲۵ **بررسی تأثیر آموزش‌های مهارتی بر وضعیت ...**

گرفته است. برای آزمون فرضیات تحقیق از تکنیک‌ها و روش‌های آماری پیشرفته متناسب با سطح سنجش متغیرها استفاده شده است.

یافته‌های تحقیق: یافته‌ها در دو بخش توصیفی و تحلیلی ارائه می‌شوند.

الف - یافته‌های توصیفی: در این قسمت ابتدا سیمای نمونه آماری و سپس توصیف مفاهیم اصلی تحقیق ارائه می‌شود.

جدول (۱). توزیع جمعیت نمونه بر حسب سن، جنسیت، تحصیلات، تأهل، قومیت، انگیزه ارتکاب جرم و مدت محکومیت

جمع		آموزش ندیده		آموزش دیده		جنس پاسخگو
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۰۰	۱۸۰	۴۴/۴۴	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	زن
۳۰	۵۴	۴۲/۵	۳۴	۲۰	۲۰	۱۵-۲۴
۳۰	۵۴	۲۷/۵	۲۲	۳۲	۳۲	۲۵-۳۴
۳۴/۴	۶۲	۲۵	۲۰	۴۲	۴۲	۳۵-۴۴
۵/۶	۱۰	۵	۴	۶	۶	۴۵-۵۴
۱۰۰	۱۸۰	۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع
۳۰/۹۰		۳۲/۶۴		۲۸/۷۲		میانگین
۱۵/۶	۲۸	۱۷/۵	۱۴	۱۴	۱۴	بی سواد
۲۸/۹	۵۲	۲۷/۵	۲۲	۳۰	۳۰	ابتدایی
۲۴/۴	۴۴	۱۷/۵	۱۴	۳۰	۳۰	راهنمایی
۲/۲	۴	۲/۵	۲	۲	۲	متوسطه
۲۱/۱	۳۸	۲۵	۲۰	۱۸	۱۸	دیپلم
۴/۴	۸	۵	۴	۴	۴	فوق دیپلم
۳/۳	۶	۵	۴	۲	۲	لیسانس و بالاتر
۱۰۰	۱۸۰	۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع
۶/۹۵		۷/۲۲		۶/۷۴		میانگین
۱۶/۷	۳۰	۱۵	۱۲	۱۸	۱۸	مجرد
۶۱/۱	۱۱۰	۵۵	۴۴	۶۶	۶۶	متاهل
۴/۴	۸	۷/۵	۶	۲	۲	بدون همسر / فوت

جمع		آموزش ندیده		آموزش دیده		جنس پاسخگو
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۰۰	۱۸۰	۴۴/۴۴	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	زن
۱۷/۸	۳۲	۲۲/۵	۱۸	۱۴	۱۴	بدون همسر به علت طلاق
۱۰۰	۱۸۰	۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع
۳۷/۸	۶۸	۴۵	۳۶	۳۲	۳۲	فارس
۱۱/۱	۲۰	۷/۵	۶	۱۴	۱۴	بلوچ
۱۶/۷	۳۰	۱۵	۱۲	۱۸	۱۸	ترکمن
۲/۲	۴	۲/۵	۲	۲	۲	کرد
۱۵/۶	۲۸	۱۰	۸	۲۰	۲۰	سیستانی
۳/۳	۶	۵	۴	۲	۲	لر
۷/۸	۱۴	۷/۵	۶	۸	۸	ترک
۵/۶	۱۰	۷/۵	۶	۴	۴	عرب
۱۰۰	۱۸۰	۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع
۶۵/۶	۱۱۸	۷۰	۵۶	۶۲	۶۲	شیعه
۳۴/۴	۶۲	۳۰	۲۴	۳۸	۳۸	سنی
۱۰۰	۱۸۰	۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع
۳۱/۱	۵۶	۲۲/۵	۱۸	۳۸	۳۸	نیاز مالی
۱۰	۱۸	۷/۵	۶	۱۲	۱۲	اعتیاد و خرید و فروش مواد
۲۵/۶	۴۶	۲۵	۲۰	۲۶	۲۶	دوستان ناباب
۱۳/۳	۲۴	۱۷/۵	۱۴	۱۰	۱۰	اختلاف و درگیری
۳/۳	۶	۵	۴	۲	۲	بیکاری
۲/۲	۴	۲/۵	۲	۲	۲	قتل غیر عمد
۱۴/۴	۲۶	۲۰	۱۶	۱۰	۱۰	سایر موارد
۱۰۰	۱۸۰	۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع
۵۷/۸	۱۰۴	۶۲/۵	۵۰	۵۴	۵۴	حبس دائم (۳۵ سال)
۸/۹	۱۶	۲/۵	۲	۱۴	۱۴	حبس موقت (تا ۵ سال)
مدت محکومیت						

جمع		آموزش ندیده		آموزش دیده		جنس پاسخگو
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۰۰	۱۸۰	۴۴/۴۴	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	زن
۶/۷	۱۲	۲/۵	۲	۱۰	۱۰	قصاص (۴۰ سال)
۲۶/۷	۴۸	۳۲/۵	۲۶	۲۲	۲۲	سایر موارد
۱۰۰	۱۸۰	۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع

همان‌طور که در جدول بالا ملاحظه می‌شود، فراوانی پاسخگویان زنان مورد بررسی در بین گروه آموزش دیده ۱۰۰ نفر و در گروه آموزش ندیده ۸۰ نفر می‌باشند و همچنین در بیشترین فراوانی در گروه سنی ۳۵-۴۴ (۶۲ درصد) و کمترین فراوانی در گروه سنی ۴۵-۵۴ سال (۵/۶ درصد) که شاخص میانگین نشان داد گروه آموزش دیده به‌طور متوسط ۲۸/۷۲ سال و گروه آموزش ندیده ۳۲/۶۴ سال سن و میانگین سنی دو گروه ۳۰/۹۰ سال می‌باشد. در گروه آموزش دیده بیشترین فراوانی پاسخگویان دارای تحصیلات ابتدایی و کمترین فراوانی پاسخگویان در گروه آموزش ندیده دارای تحصیلات متوسطه که شاخص میانگین نشان می‌دهد که گروه آموزش دیده به‌طور متوسط ۶/۷۴ کلاس سواد و گروه آموزش ندیده ۷/۲۲ کلاس سواد دارند و میانگین سطح تحصیلات دو گروه ۶/۹۵ کلاس سواد می‌باشد. در گروه آموزش دیده بیشترین فراوانی پاسخگویان متأهل (۶۶ درصد) و کمترین فراوانی پاسخگویان بدون همسر به علت فوت (۲ درصد) و همچنین در آموزش ندیده بیشترین فراوانی پاسخگویان متأهل که (۵۵ درصد) و کمترین فراوانی پاسخگویان بدون همسر به علت فوت که (۷/۵ درصد) و همچنین در قومیت بیشترین فراوانی پاسخگویان آموزش دیده قومیت فارس (۳۲ درصد) و کمترین فراوانی پاسخگویان قومیت کرد و لر (۲ درصد) و همچنین در آموزش ندیده بیشترین فراوانی پاسخگویان قومیت فارس (۴۵ درصد) و کمترین فراوانی پاسخگویان قومیت لر (۵ درصد) می‌باشد. در گروه آموزش دیده و آموزش ندیده بیشترین فراوانی پاسخگویان دارای مذهب شیعه (۶۵/۶ درصد)، کمترین فراوانی پاسخگویان دارای مذهب سنی (۳۴/۴ درصد) می‌باشد. رابطه بین دو گروه آموزش دیده و آموزش ندیده با انگیزه ارتکاب جرم بیشترین فراوانی پاسخگویان نیاز مالی (۳۱/۱ درصد) و کمترین فراوانی پاسخگویان قتل غیر عمد (۲/۲ درصد) می‌باشند و رابطه بین

مدت محکومیت با دو گروه آموزش دیده و آموزش ندیده بیشترین فراوانی پاسخگویان حبس دائم (۵۷/۸ درصد) و کمترین فراوانی پاسخگویان قصاص (۶/۷ درصد) می باشد.

جدول (۳). توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مصرف رسانه ای

مصرف رسانه ای	موبایل	اینترنت	تلویزیون خارجی	رادیو	تلویزیون داخلی	کتاب	روزنامه و مجله	نوع وسایل ارتباط جمعی	نمونه آماری
۲۵۰	۵۳	۹	۸	۱۴	۸۸	۴۶	۳۲	میانگین میزان استفاده به ساعت در هفته	آموزش دیده
۳۸۸	۱۰۸	۳۲	۳۴/۵	۱۲	۹۱/۵	۵۹	۵۱	میانگین میزان استفاده به ساعت در هفته	آموزش ندیده
۳۱۱	۷۷	۱۹	۲۰	۱۳	۸۹/۵	۵۲	۴۰	میانگین میزان استفاده به ساعت در هفته	کل

همان طوری که در جدول بالا ملاحظه می شود، از پاسخگویان آموزش دیده و ندیده مورد بررسی در این تحقیق روزنامه و مجله (۴۰ ساعت) کتاب (۵۲ ساعت) تلویزیون داخلی (۸۹/۵ ساعت) رادیو (۱۳ ساعت) تلویزیون خارجی (۲۰ ساعت) اینترنت (۱۹ ساعت) موبایل (۷۷ ساعت) و در مجموع کل مصرف رسانه ای (۳۱۱ ساعت) می باشد و همچنین در گروه آموزش دیده بیشترین فراوانی پاسخگویان استفاده از تلویزیون داخلی (۸۸ ساعت) و کمترین فراوانی پاسخگویان استفاده از تلویزیون خارجی (۸ ساعت) مجموع کل مصرف رسانه ای آموزش دیده ها (۲۵۰ ساعت) و در گروه آموزش ندیده بیشترین فراوانی پاسخگویان استفاده از موبایل (۱۰۸ ساعت) و کمترین فراوانی پاسخگویان استفاده از رادیو (۱۲ ساعت) که مجموع کل مصرف رسانه ای آموزش ندیده ها (۳۸۸ ساعت) می باشد.

جدول (۴). توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت رفتارهای انحرافی زنان

میانگین از پنج			ابعاد گرایش به ناهنجاری‌های رفتاری
کل	آموزش ندیده	آموزش دیده	
۳/۳۵۵	۳/۳۸	۳/۳۳۶	گرایش به ناهنجاری عمومی
۳/۲۲۴	۳/۳۲	۳/۱۴۸	گرایش به ناهنجاری سرقت
۳/۲۱۳	۳/۲۷	۳/۱۶۸	گرایش به ناهنجاری تقلب
۳/۲۵۳	۳/۳۶۵	۳/۱۶۴	گرایش به ناهنجاری مشروبات الکلی
۳/۳۱۷	۳/۴۶	۳/۲۰۴	گرایش به ناهنجاری مواد مخدر
۳/۲۵۱	۳/۳۶	۳/۱۶۴	گرایش به ناهنجاری انحرافات جنسی
۱۹/۶۱۵	۲۰/۱۵۵	۱۹/۱۸۴	میانگین گرایش به ناهنجاری‌های رفتاری کل

همان‌طوری که در جدول بالا ملاحظه می‌شود، در گروه آموزش‌دیده و ندیده بیشترین فراوانی پاسخگویان در گروه ناهنجاری عمومی و کمترین فراوانی پاسخگویان در گروه ناهنجاری تقلب که شاخص میانگین نشان داد در گروه آموزش‌دیده به‌طور متوسط ۱۹/۱۸۴ ناهنجاری و در گروه آموزش‌ندیده ۲۰/۱۵۵ ناهنجاری و میانگین گرایش به رفتارهای انحرافی دو گروه، ۱۹/۶۱۵ است. با توجه به میانگین به‌دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که بیشترین ناهنجاری در بین افراد آموزش‌ندیده می‌باشد.

ب - آمار استنباطی: بررسی تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها: با توجه به فرضیه اصلی تحقیق؛ وضعیت رفتارهای انحرافی بین دو گروه آموزش‌دیده و ندیده با استفاده از آزمون مقایسه میانگین‌های دو گروه t-test آزمون مقایسه میانگین‌های چند گروه (ANOVA) و ضریب همبستگی پیرسون به شرح ذیل استفاده شده است.

جدول (۵). خلاصه شاخص‌های آماری، مقایسه میانگین ابعاد وضعیت رفتارهای انحرافی زنان بین دو گروه آموزش‌دیده و آموزش‌ندیده و مذهب

متغیر مستقل	گزینه‌ها	میانگین	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری
گرایش به ناهنجاری‌های عمومی	آموزش‌دیده	۱۶/۶۸۰	-۰/۲۸۳	۰/۷۷۸
	آموزش‌ندیده	۱۶/۹۰۰		

متغیر مستقل	گزینه‌ها	میانگین	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری
گرایش به ناهنجاری‌های سرقت	آموزش دیده	۱۵/۷۴۰	-۰/۹۵۵	۰/۳۴۱
	آموزش ندیده	۱۶/۶۰۰		
گرایش به ناهنجاری‌های تقلب	آموزش دیده	۱۵/۸۴۰	-۰/۵۷۶	۰/۵۶۵
	آموزش ندیده	۱۶/۳۵۰		
گرایش به ناهنجاری‌های مشروبات الکلی	آموزش دیده	۱۵/۸۲۰	-۱/۱۹۱	۰/۲۳۵
	آموزش ندیده	۱۶/۸۲۵		
گرایش به ناهنجاری‌های مواد مخدر	آموزش دیده	۱۶/۰۲۰	-۱/۴۴۹	۰/۱۴۹
	آموزش ندیده	۱۷/۳۰۰		
گرایش به ناهنجاری‌های جنسی	آموزش دیده	۱۵/۸۲۰	-۱/۰۸۸	۰/۲۷۸
	آموزش ندیده	۱۶/۸۰۰		
گرایش به ناهنجاری‌های رفتاری کل و مذهب	آموزش دیده	۱۹/۱۸۴	-۱/۰۰۲	۰/۳۱۷
	آموزش ندیده	۲۰/۱۵۵		
	شیعه	۱۶/۳۷۲		
	سنی	۱۷/۵۴۸		
	شیعه	۱۵/۷۹۶		
	سنی	۱۶/۷۴۱		
	شیعه	۱۵/۵۵۹		
	سنی	۱۷/۰۳۲		
	شیعه	۱۵/۵۵۴		
	سنی	۱۷/۶۴۵		
	شیعه	۱۶/۰۵۰		
	سنی	۱۷/۶۱۲		
	شیعه	۱۵/۶۲۷		
	سنی	۱۷/۴۵۱		
شیعه	۱۸/۹۸۹			
سنی	۲۰/۸۰۶			

۳۱ بررسی تأثیر آموزش‌های مهارتی بر وضعیت ...

همان‌طوری که از سطح معنی‌داری آزمون در جدول بالا مشخص است، بین دو گروه آموزش‌دیده و آموزش‌ندیده وضعیت رفتارهای انحرافی، تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. شاخص میانگین نشان می‌دهد کسانی که آموزش ندیده‌اند، نسبت به کسانی که آموزش دیده‌اند، گرایش بیشتری به رفتارهای انحرافی داشته‌اند. همچنین با توجه به نتایج فوق بین مذهب با ناهنجاری‌های انحرافی تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. ولیکن در بین مذهب و ناهنجاری‌های مشروبات الکلی تفاوت معناداری وجود دارد. شاخص میانگین نشان می‌دهد با توجه به مذهب افرادی که آموزش ندیده‌اند نسبت به کسانی که آموزش دیده‌اند گرایش بیشتری به رفتارهای انحرافی داشته‌اند.

جدول (۶). خلاصه شاخص‌های آماری رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای با وضعیت رفتارهای انحرافی زنان

متغیر مستقل	نام آزمون	مقدار آزمون	سطح معنی داری
سن	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۱۷۸	۰/۱۷
سطح تحصیلات	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۱۰۸	۰/۱۴۸
مدت محکومیت	ضریب همبستگی پیرسون	۰/۷۳	۰/۳۲۹
ناهنجاری کل با مصرف رسانه ای کل	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۱۲۵	۰/۹۶

با توجه به سطح معنی‌داری آزمون، رابطه معنی‌داری بین سطح تحصیلات، مدت محکومیت، سن و مصرف رسانه‌ای با گرایش به رفتارهای انحرافی وجود ندارد. ولیکن بین استفاده از موبایل با گرایش به رفتارهای انحرافی رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد.

جدول (۷). خلاصه شاخص‌های آماری مقایسه میانگین گرایش به رفتارهای انحرافی بر حسب متغیرهای مستقل چندگانه

متغیر	مقدار آزمون F	سطح معنی داری
وضعیت تأهل	۱/۵۶۷	۰/۱۹۹
قومیت	۱/۸۱۸	۰/۰۸۷
انگیزه ارتکاب جرم	۱/۹۹۹	۰/۰۶۸

با توجه به سطح معنی داری آزمون، رابطه معنی داری بین وضعیت تأهل، انگیزه ارتکاب جرم و قومیت با گرایش به رفتارهای انحرافی وجود ندارد. لیکن با توجه به میانگین به دست آمده، متأهلین بیشترین گرایش و کمترین آنها بدون همسر به علت فوت می‌باشد. در قومیت بیشترین میانگین در بین قومیت لر و کمترین در بین قومیت سیستانی می‌باشد. همچنین در انگیزه ارتکاب جرم بیشترین میانگین افراد بیکار و کمترین میانگین اعتیاد و خرید و فروش مواد می‌باشد. سپس می‌توان نتیجه گرفت که بیکاری یکی از دلایل افراد به گرایش به ناهنجاری‌های اجتماعی می‌باشد.

نتیجه‌گیری

از دلایل اصلی بیکاری زنان، فرهنگ مردسالاری ایرانی است که با کار زن در خارج از منزل مخالفتند. به همین دلیل کشور از این نیروی عظیم کاری که باعث شکوفایی اقتصاد کشور می‌شود، بی‌بهره است (عزیزی، ۱۳۹۳: ۲۱). امین نیا (۱۳۷۹) نداشتن سرمایه لازم، بیشترین علت ارتکاب جرم و بزه توسط افراد نابسامان وضعیت اقتصادی می‌باشد که آموزش را لازم و ضروری دانسته، که آموزش در زندان باعث نظم و انضباط در محیط زندان می‌شود و موجب بهبودی شرایط خود زندانی و خانواده وی، پس از آزادی و جذب بازار کار می‌شود. جلیلی (۱۳۷۹) آموزش باعث کاهش جرم و عدم بازگشت وی به محیط زندان می‌شود. علیپوردی نیا و صالح‌نژاد (۱۳۹۰) جرم را پدیده‌ای جنسیتی دانسته‌اند. سطح سواد زندانی و نوع مهارت عملی و سن تأثیر داشته است. تخلفات آنان برحسب آموزش‌های مهارتی کاهش یافته است. ری و داوونز (۱۹۸۶)، دیلیسی (۲۰۱۰)، نوفزیرگر (۲۰۱۰) و تایتل و همکارانشان (۲۰۰۳) بیان داشتند که زنان قبل از اینکه برچسب رسمی یا غیر رسمی دریافت کنند به انحرافات روی آوردند و

۳۳ _____ بررسی تأثیر آموزش‌های مهارتی بر وضعیت ...

تفکیک جنسیتی را مهم دانستند که زنانگی اثر بیشتری بر رفتار انحرافی داشته است. با توجه به یافته‌های پژوهش جنسیت، تحصیلات، گروه سنی، وضعیت شغلی و نوع جرم تأثیر داشته است.

نتایج این تحقیق بر اساس اهداف و سؤالات آن مبنی بر تفاوت بین زندانیان آموزش دیده و آموزش ندیده از لحاظ وضعیت رفتارهای انحرافی، نشان داد که میزان گرایش زندانیان به رفتارهای انحرافی بین دو گروه آموزش دیده و آموزش ندیده تفاوت معنی داری وجود ندارد. نتایج دیگر پژوهش نشان داد که بین جنسیت، وضعیت تأهل، مذهب، متأهلین، بیش از سایر گروه‌ها، مذهب سنی بیش از شیعه و در گروه سنی، سنین پایین تر گرایش بیشتری نسبت به گروه سنی بالاتر به رفتارهای انحرافی داشته‌اند. افراد بیکار بیش از شاغلین گرایش به رفتارهای انحرافی دارند. در نوع جرم به طوری که هر یک از آسیب‌های اجتماعی تقویت کننده هم‌دیگر هستند. قومیت لر بیشترین و کمترین آنان در بین قومیت سیستانی گرایش به رفتارهای انحرافی داشتند. مصرف رسانه‌ای با گرایش به رفتارهای انحرافی تفاوت معنی داری وجود ندارد و تفاوت نمی‌پذیرد.

پیشنهادات

- ✓ فراهم کردن موقعیت مناسب برای تمامی زندانیان متناسب با استعداد و توانایی‌شان؛
- ✓ استفاده از مربیان مجرب و توانا در امر آموزش، جدی گرفتن آموزش زندانی در محیط زندان؛
- ✓ ایجاد روحیه امید و زندگی و تشویق شرکت در دوره‌های آموزشی که مسبب عدم بازگشت به جرم می‌شود؛
- ✓ ضرورت هم‌اندیشی و تبادل نظر بیشتر بر مبنای رویکرد سیستمی با صنایع استان مبنی بر جذب آموزش دیدگان پس از حبس بدون در نظر گرفتن سابقه وی؛
- ✓ تغییر نگرش و اعتماد افراد جامعه نسبت زندانیان با توجه به اینکه آنان افراد سابق نیستند؛
- ✓ ایجاد و گسترش آژانس‌های کاریابی در استان‌ها و تغییر نگرش افراد جامعه نسبت به آموزش‌های مهارتی؛
- ✓ برگزاری دوره‌های منظم و مکمل برای آنان؛
- ✓ غنی سازی محتوای آموزش‌های مهارتی؛

- ✓ تناسب حجم آموزش با توجه به زمان و مکان زندان و توانایی فرد؛
- ✓ ایجاد انگیزه در بین زندانیان و برگزاری دوره‌های آموزشی متناسب با بازار کار و بر حسب تکنولوژی جدید و به روز بودن آن و در جهت بیکاری زندانیان و حتی افراد سالم بیکار در اجتماع؛
- ✓ ارگان‌های مربوط به اشتغال جوانان در سطوح مختلف چاره‌ای بیاندیشند تا افراد جامعه دچار شرایط زندان و امثال آن نشوند؛
- ✓ در حیطه اشتغال زنان فرصت‌هایی تدوین گردد تا زنان دچار رفتارهای انحرافی و نابسامانی در خانواده و جامعه نشوند.

منابع

- آقابخشی، ح. (۱۳۷۸). *اعتیاد و آسیب‌شناسی خانواده، رویکرد مددکاری اجتماعی*، تهران: نشر دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی.
- امین‌نیا، الف. (۱۳۷۹). *تأثیر آموزش فنی و حرفه‌ای و تعاون در اصلاح و تهذیب بزهکاران استان تهران*، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- بیدخام، م. (۱۳۸۲). *نقش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در توسعه صنایع کوچک*، مجموعه مقالات همایش قزوین، نشر عرشیا.
- پرند، ک. (۱۳۸۸). *همایش آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در کاهش آسیب‌های اجتماعی در ندامتگاه‌ها*، نشر مقالات مهارت‌آموزی، سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
- توسلی، غ. (۱۳۸۰). *جامعه‌شناسی کار و شغل*، نشر سمت.
- ریترز، ج؛ ترجمه محسن ثلاثی. (۱۳۸۹). *نظریه جامعه‌شناسی در دوران معاصر*، تهران: نشر علمی.
- جبلی، غ. (۱۳۷۹). *بررسی تأثیر وام‌های خوداشتغالی به زندانیان آموزش‌دیده دوره‌های فنی و حرفه‌ای و نقش آن شهر زابل*، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد زابل.
- جباری، الف. (۱۳۸۱). *مقدمه‌ای بر مراحل و تحقیق علمی*، نشر چاپخانه گرگان.
- حسن‌زاده، ع. (۱۳۹۰). *رفتارهای انحرافی و کنترل آنها...*، از مقالات کامپیوتری، ۲۰۰۷.
- خنیفر، ح و همکاران (۱۳۹۰). *راهنمایی تدوین استانداردسازی آموزش مهارت‌محور*، نشر سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای.

۳۵ _____ بررسی تأثیر آموزش‌های مهارتی بر وضعیت ...

- رنجبر، م و دیگران. (۱۳۸۶). کتاب جامع کارشناسی ارشد علوم اجتماعی جلد اول و دوم، تهران: نشر دانش پرور.
- سلطانی، م. (۱۳۸۹). بررسی رابطه امنیت اقتصادی و اجتماعی و روانی خانواده با بزهکاری نوجوانان کانون اصلاح و تربیت کرمان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار.
- سمنانی، الف. (۱۳۷۹). بررسی وضعیت کارآموزان آموزش‌دیده فنی و حرفه‌ای استان سمنان، تهران: انتشارات وزارت کار و علوم اجتماعی.
- عزیزی و دیگران. (۱۳۹۳). آسیب‌شناسی نقش رسانه‌ها در اشتغال زنان، جلد ۱. عبدالله (۱۳۸۶). راهنمایی و مشاوره شغلی و نظریه‌های انتقال شغل، تهران: انتشارات رشد.
- شمس، ع. (۱۳۹۱). آموزش در زندان، ماهنامه اصلاح و تربیت، شماره ۱۲۸، تهران: انتشارات سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور.
- صالحی، ح. (۱۳۸۱). بررسی وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان هنرستان فنی و حرفه‌ای و کشاورزی، انتشارات شورای تحقیقات استان سمنان.
- علیوردی نیا، الف و صالح‌نژاد، ص. (۱۳۹۰). خود-کنترلی، جنسیت و تاثیر آن بر رفتارهای انحرافی. مجله زن در توسعه و سیاست، شماره ۴.
- فرخی، د. (۱۳۸۸). نیازسنجی نیروهای انسانی و راهنمایی تحلیل صنعت و بازار کار، تهران: انتشارات سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.
- کمائی، ج. (۱۳۸۲). بررسی عوامل مؤثر بر افزایش بهره‌وری آموزش‌های فنی و حرفه‌ای در استان خراسان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد مشهد، اداره آموزش و پرورش خراسان.
- گیدنز، آنتونی؛ ترجمه حسن چاوشیان (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی، تهران: نشر نی.
- نوبدی، الف و دیگران. (۱۳۸۲). آموزش فنی و حرفه‌ای، پژوهشکده تعلیم و تربیت.

Delisi, M., et al. (2010) Personality, Gender, and Self-Control Theory Revisited: Results From a Sample of Institutionalized Juvenile Delinquents. *Applied Psychology in Criminal Justice*, 6(1), 31-46.

Nofziger, S. (2010) A Gendered Perspective on the Relationship Between Self-Control and Deviance, *Feminist Criminology*. 5(1). 29-50.

Tittle, C. R., Ward, D. A. & Grasmick, H. G. (2003) Gender, Age, and crime/Deviance: A Challenge to Self-Control Theory. *Journal of Research In Crime And Delinquency*, 40(4), 426-453.